

BLOGERLIK FENOMENI: ĞALABA XABAR QURALLARI TRANSFORMACIYASI.

Ómirbaeva Aziza
QMU magistrantı

Annotaciya: Bul maqalada blogerlik fenomeni zamanagóy ğalaba xabar qurallarınıń (ĞXQ) transformaciya procesindegi áhmiyetli sociallıq-mádeniy hádiyse sıpatında talqılanadı. Sanlı texnologiyalardıń rawajlanıwı nátiyjesinde dástúriy ĞXQ funkciyaları ózgerip, málimleme tarqatıwda blogerler jańa tásir kúsh sıpatında maydanǵa shıqtı. Maqalada blogerliktiń qalıplesiwi, onıń dástúriy jurnalistika menen uqsas hám ayırmashılıq tárepleri, auditoriyaǵa tásir etiw mexanizmleri jáne jámiyetlik pikirdi qalıplestiriwdegi roli ilimiy-teoriyalıq jaqtan sáwlelendirilgen. Sonday-aq, blogerlik jumısınıń ğalaba xabar qurallarındaǵı imkaniyatlari hám mashqalalarına itibar qaratılǵan.

Tayanış sózler: blogerlik, ğalaba xabar quralları, sanlı media, inflyuenser, málimleme mákanı, mediatransformaciya.

KIRISIW

Globallasıw hám sanlı texnologiyalardıń jedel rawajlanıwı XXI ásir málimleme keńisliginiń tıp-tiykarınan jańalanıwına alıp keldi. Internet tarmaǵı, jámiyet media platformaları hám mobil baylanıslar arqalı málimleme tarqatıw procesi tezlesip, ğalaba xabar qurallarınıń jumısında jańa forma hám mazmunlardı júzege keltirdi. Nátiyjede dástúriy baspasóz, radio hám televidenie málimleme tarqatıwda jalǵız dárek bolıw statusın joǵalta basladı hám olardıń ornın sanlı media hám jámiyet tarmaqları iyeley basladı.

Dál usı processte blogerlik qubılısı payda bolıp, ğalaba kommunikaciyanıń jańa subyekti sıpatında qalıplesti. Blogerler jámiyet tarmaqları arqalı keń auditoriyaǵa operativ, kóbinese jeke kózqaraslarǵa tiykarlanǵan málimleme hám tallawlardı usınıw imkaniyatına iye boldı. Bul bolsa málimleme tutınıwshılarınıń mediaǵa bolǵan qatnasın ózgerтип, isenim, tezlik hám interaktivlik sıyaqlı faktorlardı birinshi orınǵa shıǵardı.

Blogerliktiń keń tarqalıwı ğalaba xabar quralları transformaciyasınıń áhmiyetli kórsetkishini bolıp esaplanadı. Sebebi blogerler tek ğana málimleme jetkeriwshi emes, al jámiyet pikirdi qalıplestiriwshi, jámiyetlik máselelerdi kún tártibine alıp shıǵıwshı tásir kúshi sıpatında kózge taslanbaqta. Ayırım jaǵdaylarda blogerler dástúriy jurnalistlerden keńirek auditoriyaǵa iye bolıp, jámiyetlik-siyasiy, mádeniy hám ekonomikalıq processlerge sezilerli tásir kórsetpekte.

Sonıń menen birge, blogerlik jumısı menen baylanıslı bir qansha máseleler de bar. Atap aytqanda, málimlemenıń isenimliliǵı, kásiplik etika, manipulyaciya, jalǵan xabarlardıń tarqalıwı hám huqıqıy juwapkershilik máseleleri ilimiy tallawdı talap etedi. Mine usı tárepleri blogerlik qubılısına ilimiy kózqarastan qatnas jasaw, onı ğalaba xabar quralları transformaciyası kontekstinde izertlew zárurlıǵın belgileydi.

Bul maqalada blogerlik qubılısınıń házirgi zaman media keńisligindegi ornı, onıń dástúriy ǵalaba xabar quralları menen óz-ara baylanısı hám málimleme-kommunikaciya sistemasındaǵı transformaciya processlerine tásirin ilimiy-teoriyalıq jaqtan jaqtılandırıw maqset etilgen.

Sanlı texnologiyalardıń rawajlanıwı nátiyjesinde ǵalaba xabar qurallarınıń jumısı jańa basqıshqa kóterildi. Eger dástúrli ǵalaba xabar qurallarında xabar tarqatıw oraylasqan hám iyerarxialıq sistemaǵa tiykarlanǵan bolsa, sanlı media ortalıǵında xabar jaratıw hám tarqatıw procesi demokratiyalastı. Mine, usı processte blogerlik xızmeti xabar keńisliginiń áhmiyetli quramlıq bólegine aylandı.

Blogerliktiń qalıplesiwi bárinen aldın internet platformaları hám jámiyetlik tarmaqlardıń keń tarqalıwı menen baylanıslı. Blogerler jeke betleri arqalı hár túrli temalarda - jámiyetlik, siyasiy, mádeniy, tálim hám kónil ashıw baǵdarlarında - mazmun jaratıp, keń auditoriyaǵa jetip barmaqta. Bul jaǵday ǵalaba xabar qurallarında xabar derekleri sanınıń kóbeyiwine hám xabar básekisiniń kúsheyiwine alıp keldi.

Dástúrli jurnalistika menen blogerlik xızmeti arasında uqsaslıqlar hám parıqlar bar. Eki baǵdar da xabar tarqatıw, jámiyetlik pikirdi qalıplestiriw hám jámiyetlik máselelerdi talqılaw wazıypaların atqaradı. Biraq jurnalistika kásiplik standartlar, redakciya siyasatı hám nızamlı normalarǵa qatań ámel qılıwdı talap etse, blogerlik kóbirek jeke kóz-qaras, subyektiv qatnas hám erkin usılǵa tiykarlanadı. Bul bolsa blogerlik mazmunınıń tásirligin arttırıw menen birge, ayırım jaǵdaylarda xabardıń isenimliligin kemeytiwı múmkin.

Ǵalaba xabar quralları ózgerisi procesinde blogerler xabar tarqatıwdıń tezligi hám interaktivligi menen ajıralıp turadı. Olar auditoriya menen tikkeley baylanısıp, pikir almasıw, pikir bildiriw hám talqılaw alıp barıw imkaniyatın jaratadı. Bul jaǵday auditoriyanıń belgili qatnasıwshıǵa aylanıwına járdem beredi hám media tutınıw mádeniyatınıń jańa túrin payda etedi.

Sonıń menen birge, blogerlik qubılısı tásir etiwshiler institutınıń qalıplesiwine tiykar jarattı. Kóp sanlı jazılıwshılardıǵa iye blogerler tek ǵana xabar tarqatıwshı emes, al jámiyetlik pikirdi baǵdarlawshı, hátte ekonomikalıq processlerge tásir kórsetiwshı subyekt sıpatında kórinbekte. Reklama, marketing hám jámiyetshilik penen baylanıslar tarawında blogerler dástúrli ǵalaba xabar qurallarınıń básekishisine aylanıp barmaqta.

Biraq blogerlik xızmetiniń keńeyiwi bir qatar máselelerdi de júzege shıǵardı. Xabardı tekseriw mexanizmleriniń jetkilikli emesligi, jalǵan xabarlardıń tarqalıwı, manipulyaciyalıq mazmun hám ádep-ikramlılıq normalarınıń buzılıwı ǵalaba xabar quralları keńisliginde úlken qawıp sıpatında qaralmaqta. Sonlıqtan, blogerlik xızmetin nızamlı hám etikalıq jaqtan tártipke salıw máselesi úlken áhmiyetke iye bolmaqta.

Ulıwma alǵanda, blogerlik qubılısı ǵalaba xabar qurallarınıń ózgerisinde eki tárepleme rol atqaradı. Bir tárepten, ol xabar keńisligin bayıtıp, kóp pikirililik hám erkin pikir bildiriw imkaniyatların keńeytedi. Ekinshi tárepten bolsa, xabar sapası hám isenimliligi menen baylanıslı máselelerdi júzege keltiredi. Sol sebepli blogerlikti házirgi zaman media sistemasınıń ajıralmas bólegi sıpatında kompleksli hám sistemalı úyreniw zárúr.

Bloggerlik fenomeninde auditoriya hám media isenim mashqalası

Zamanagóy ǵalaba xabar quralları keńisliginde auditoriya isenimi media xızmetiniń eń áhmiyetli faktorlarınan biri bolıp esaplanadı. Dástúrli ǵalaba xabar qurallarında isenim kásiplik standartlar, redakciya siyasatı hám nızamlı juwapkershilik arqalı támiyinlense, bloggerlik xızmetinde isenim kóbirek jeke abıray-mártebege, auditoriya menen turaqlı baylanıs hám kontenttiń shınlıǵına tiykarlanadı.

Bloggerler óz auditoriyası menen tikkeley baylanıs ornatıw arqalı olardıń pikir hám múnásibetlerine tásir etedi. Kommentariyalar, layklar hám repostlar arqalı qalıplesken interaktiv múnásibetler blogger hám auditoriya arasında ózgeshe isenimli baylanıstı júzege keltiredi. Bul jaǵday bloggerlerdi dástúrli jurnalistlerden ayırıp turatuǵın áhmiyetli ózgeshelik sıpatında kórinedi.

Sonıń menen birge, auditoriya iseniminiń artıwı bloggerlerdiń moynına úlken juwapkershilik júkleydi. Ayırım jaǵdaylarda tekserilmegen maǵlıwmat, subektiv yamasa manipulyaciyalıq kontent auditoriyada naduris túsiniqlerdi qalıplestiriwge alıp keliwi múmkin. Bul bolsa ǵalaba xabar qurallarında isenim daǵdarısına sebep boladı.

Bloggerlik xızmetinde media isenim máselesin támiyinlew ushın maǵlıwmat derekkóklerin tekseriw, faktlerge súyeniw hám etikalıq normalardı saqlaw úlken áhmiyetke iye. Bul tárepleri bloggerlik fenomeni hám ǵalaba xabar quralları transformaciyasın ilimiy tallawda áhmiyetli izertlew obekti esaplanadı.

Juwmaq

Alıp barılǵan talqılawlar sonı kórsetedi, bloggerlik fenomeni házirgi zaman ǵalaba xabar qurallarınıń transformaciya procesinde áhmiyetli hám tásirli faktor sıpatında kózge taslanbaqta. Sanlı texnologiyalar hám sociallıq tarmaqlardıń tez rawajlanıwı nátiyjesinde maǵlıwmat jaratıw hám tarqatıw sisteması oraylasqan modelden kóp dárekli, interaktiv hám demokratiyalıq modelge ótti. Bul processte bloggerler maǵlıwmat keńisliginde jańa kommunikaciya subyekti sıpatında qalıplesip, dástúrli ǵalaba xabar qurallarınıń ayırım funkciyaların ózlestirmekte.

Izertlew nátiyjeleri bloggerlik xızmetiniń jámiyetlik pikirdi qalıplestiriw, sociallıq máselelerdi jámiyetshilik dıqqatına jetkeriw hám maǵlıwmat paydalanıw mádeniyatına tásir jasawda úlken múmkinshiliklerge iye ekenin tastıyıqlaydı. Bloggerler auditoriya menen tikkeley baylanıs ornatıwı, tez hám tásirli kontent usınıwı arqalı ǵalaba xabar keńisliginde joqarı abırayǵa iye bolmaqta. Ayırım jaǵdaylarda olardıń tásir kúshi dástúrli ǵalaba xabar qurallarınan da ústin kelmekte.

Sonıń menen birge, bloggerlik fenomeni bir qansha máselelerdi de júzege shıǵarıp atırǵanın esapqa alıw zárúr. Maǵlıwmattıń isenimliliǵı, kásiplik etika, nızamlı juwapkershilik hám jalǵan xabarlardıń tarqalıwı máseleleri bloggerlik xızmetin ilimiy hám ámeliy jaqtan tereń úyreniwdi talap etedi. Bul máselelerdiń sheshimin tabıw ushın bloggerlik penen jurnalistika arasındadıǵı óz-ara birge islesiwdi kúsheytiw, media sawatlılıqtı rawajlandırıw hám maǵlıwmat mádeniyatın joqarılalıq úlken áhmiyetke iye.

Juwmaqlap aytqanda, bloggerlik fenomeni ǵalaba xabar qurallarınıń transformaciyasında eki tárepleme ózgeshelikke iye: bir tárenten, ol maǵlıwmat

keńisliginde erkinlik, kóp pikirilik hám interaktivlikti támiyinlese, ekinshi tárepten bolsa, maǵlıwmat sapası hám isenim menen baylanıslı qáwip-qáterlerdi júzege keltiredi. Sonlıqtan, bloggerlikti házirgi zaman media sistemasınıń ajıralmas bólegi sıpatında kompleksli jantasıw tiykarında úyreniw, onıń oń táreplerin rawajlandırıw hám teris aqıbetlerin azaytıwǵa qaratılǵan ilimiy izertlewlerdi keńeytiw áhmiyetli wazıypa bolıp esaplanadı.

PAYDALANILǵAN ÁDEBIYATLAR:

1. Sh. A. Axadov. Sotsiologiya (o'quv qo'llanma). 2007.
2. Aleksey Zlobin. YouTube i sotsialnye seti kak istochniki trafika dlya CPA-offerov.
3. B. Ts. Tsydypov. Sotsialnye seti kak sredstvoinformatsionno-pedagogicheskogo vzaimodeystviya(maqola). 2023.
4. Нозима Муратова
Назира Тошпулатова
Гульноза Алимова
“Fake news: дезинформация в медиа” Студентлар учун уқув қулланма.
Ташкент-2020